

การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน:

กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์*

Community Potential Development to Create Sustainable Economic

Foundations: Case Study of Noen Sala Subdistrict,

Krok Phra District, Nakhon Sawan Province

หทัยชนก คตะสมบุรณ์

Hataichanok Khatasombun

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhonsawan Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author. Email: hataichanok.naok@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อการสร้างเศรษฐกิจฐานรากบนฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์ และพูดคุยแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่ม โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เป็นองค์ความรู้ของสมาชิกในชุมชน และสมาชิกกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน 2) การพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) คนในชุมชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทุกด้านโดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมผ่านกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 4) การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น และชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันพร้อมกับการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาสู่การแบ่งปันทรัพยากรในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านนวัตกรรมของชุมชนในลักษณะที่หลากหลายร่วมกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; เศรษฐกิจฐานราก; การพัฒนาที่ยั่งยืน

* Received February 8, 2020; Revised March 28, 2020; Accepted March 30, 2020

ABSTRACT

The purpose of this research was community potential development to create sustainable economic foundations. This research was a qualitative research. Data was collected by interviewing as well as formal and informal talking with the key Informants to be focus group. The researcher used method and collecting some information that were the knowledge of members of community and various group members in community.

The results were found that 1) appropriate Economic Community development for the community led to achieve a new learning process, to build stability of the community foundation economy, apply the sufficiency economy philosophy to reduce expenses, increase household income 2) developing the learning process skills of community members for mutual learning, which had established guidelines for local community development based on self-sufficiency principles based on sufficiency economy philosophy. 3) people in the community changed behavior in all aspects by learning from the empirical activities in various forms. There were ongoing workshops to develop the potential of the community 4) learning together in the community, bringing the community to learn together with other communities, communities in other areas to learn together in the development of community innovation to create economic security, recognizing and appreciating lifelong learning, the application of the sufficiency economy philosophy led to the sharing of resources for activities for the development of knowledge through community innovation in a variety of ways together.

Keywords: Participation; Local Economy; Sustainable Development

บทนำ

การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคตโดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผ่านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและ

พฤติกรรม และด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกรและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในการพึ่งพาตนเอง

ซึ่งที่ผ่านมา ปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง โดยในปี 2560 มีประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรและแรงงานทั่วไปคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.5 และอาชีพอิสระร้อยละ 35 ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้น้อยที่สุด โดยส่วนมากประสบปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ รวมถึงที่ดินทำกิน การเข้าถึงแหล่งทุน ขาดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผนการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ รวมทั้งยังมีพฤติกรรมขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นความคาดหวังในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้องและมีความยั่งยืน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศโดยใช้กลไกของประชารัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและให้มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยมีเป้าหมายทำให้ประเทศชาติมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ด้วยการใช้พลังประชารัฐในระดับกลางและระดับพื้นที่ภายใต้ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018)

ดังที่นายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กล่าวไว้ในเวทีประชุมการจุดประกาย “สานพลังประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก” เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2558 ที่ศูนย์ประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เพื่อเดินหน้าขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก เป็นการรวมพลังระหว่างภาคประชาชนภาคธุรกิจ และภาครัฐ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความเชื่อมั่นของประเทศ เป็นการร่วมมือกันสร้างความเข้มแข็ง ตั้งแต่ฐานรากขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโต ตลอดจนการลดความเหลื่อมล้ำ และการเข้าถึงการบริหารของรัฐบาล โดยอาศัยความร่วมมือภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และภาครัฐ รวมถึงกระบวนการทางกฎหมายต่างๆ และต้องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (Sornphaisan, 2017) การที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานรากนับว่าเป็นทิศทางที่ดี ทั้งนี้เพราะปัจจุบันระบบเศรษฐกิจฐานรากอยู่ในสถานะอ่อนแออย่างยิ่ง ทำให้ประชาชนขาดกำลังซื้ออาจเกิดจากปัจจัยหลายสาเหตุย่อมส่งผลต่อความเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมเช่นกัน

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งตามนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลายเรื่อง มาจากผลพวงวิธีการพัฒนาที่ผ่านมา ทั้งในด้านรายได้ โอกาสทางการศึกษา การมีงานทำ ความมั่นคงในอาชีพ ที่อยู่อาศัยและการใช้ประโยชน์ที่ดิน สาธารณสุข ยาเสพติด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความอบอุ่นในครอบครัว ทั้งหมดผูกพันเป็นลูกโซ่จนยากที่จะหาจุดเริ่มต้นแก้ไข ปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใดแบบแยกส่วนคิดได้ เป็นที่ยอมรับว่าปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนของสมาชิกสังคมกลุ่ม

ใหญ่ที่สุด คือ คนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและอาศัยอยู่ในชนบท ส่วนหนึ่งอพยพมารับจ้าง หรือค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่ในเมืองหรือใช้แรงงานอยู่ในย่านอุตสาหกรรม ซึ่งในภาพทั่วไป คือ มีอาชีพที่หารายได้น้อย ไม่มั่นคง ขาดการออมและมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นความคาดหวังความพยายามของรัฐบาลในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขอย่างถูกต้อง และมีความยั่งยืน หรืออาจกล่าวสรุปว่าเป็นการสร้าง “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ในระดับชุมชนฐานราก

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อการสร้างเศรษฐกิจฐานรากบนพื้นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน เป็นการตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืน ผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเองเพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและส่งผลถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจฐานรากตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อการสร้างเศรษฐกิจฐานรากบนพื้นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เริ่มด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามกรอบคำถามในแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้ากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกชุมชนตัวอย่างแบบเจาะจงในการศึกษาวิจัยงานวิจัย คือ ชุมชนบ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key- Information) ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศาลา กำนันตำบลเนินศาลา ผู้ใหญ่บ้านเนินกลาง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และประธานกลุ่มสมาชิกกลุ่มด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์หรือกลุ่มอาชีพตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยวิธี (Purposive Selective Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อช่วยเก็บข้อมูลซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับข้อมูลด้านกายภาพ บริบทชุมชนและสภาพทั่วไป ข้อมูลด้านศักยภาพและบทบาทการดำเนินงานของกองทุน การดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจฐานราก การมีส่วนร่วมในชุมชน โดยการบันทึกภาคสนาม การเข้าร่วมประชุมกับชุมชน และการร่วมหาแนวทางเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารต่างๆ เช่น เอกสารการประชุม รายงานการประชุม บทความ วารสารหนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยวิธีการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศาลา อำเภอดำเนินสะดวก ผู้ใหญ่บ้านเนินกลาง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และประธานกลุ่มสมาชิกกลุ่มด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์หรือกลุ่มอาชีพตำบลเนินศาลา อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลทุกประเภทที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต การจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม การประชุม ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำมาจัดระบบข้อมูลแยกประเภทข้อมูลตามวัตถุประสงค์จากนั้นจึงประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเป็นกรอบในการอธิบายเพื่อตอบคำถามของการวิจัย

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากบนฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. บริบทและสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจฐานรากตำบลเนินศาลา อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์

ตำบลเนินศาลา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอโคกพระ อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 12 กิโลเมตร มีพื้นที่รอบทั้งหมด 23.29 ตารางกิโลเมตร หรือ 14,556 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศของตำบลเนินศาลา เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้แนวเทือกเขาหลวงซึ่งเป็นพื้นที่วนอุทยาน สภาพพื้นที่ของบ้านเนินศาลาเป็นที่ลาดเอียงจากแนวเทือกเขาหลวงไปทางทิศตะวันออก ในอดีตพื้นที่ดังกล่าวเป็นป่าทึบ มีป่าไม้เบญจพรรณที่อุดมสมบูรณ์มาก หลังจากที่มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำกินจึงมีการแผ้วถางป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตร อาทิ ทำนา ทำไร่ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีโฉนดเป็นของตนเอง และบางส่วนแบ่งให้เช่า

ประชากรทั้งหมดของตำบลเนินศาลาปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 921 ครัวเรือน และมีประชากรทั้งหมด 3,005 คน โดยแยกเป็นชาย 1,465 คน เป็นหญิง 1,540 คน ซึ่งจำนวนหมู่บ้านในตำบลเนินศาลามีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 เนินกะพี้ หมู่ที่ 2 เนินกลาง หมู่ที่ 3 เนินศาลา หมู่ที่ 4 เนินศาลา หมู่ที่ 5 ท่าวรอก หมู่ที่ 6 เนินไร่ หมู่ที่ 7 หนองเขาวัว และหมู่ที่ 8 เขาค้ำพระ ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานของประชากรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านเป็นแบบชนบทไทยภาคกลางทั่ว ๆ ไป พื้นที่โดยทั่วไปเหมาะสำหรับการทำเกษตร และอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ก็ประกอบอาชีพทำนา ซึ่งเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมายาวนานจากบรรพบุรุษ โดยในตำบลเนินศาลามีประชาชนที่ประกอบอาชีพทำนามีจำนวน 250 ครัวเรือน ประกอบอาชีพทำไร่และทำสวน 231 ครัวเรือน นอกเหนือจากนั้นก็ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และรับราชการ

2. การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

2.1 กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพของชุมชน

2.1.1 กลไกการขับเคลื่อนภายนอก

1) ด้านนโยบายรัฐบาล พบว่า ควรมีการสร้างแผนยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาชุมชนในระยะยาว รวมทั้งควรประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆ ที่ดำเนินการในเชิงรุก ในวงกว้าง โดยใช้วิธีการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงบูรณาการการพัฒนาชุมชนร่วมกันของทุกหน่วยงาน และควรมีการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าแบบถาวรให้แก่ชุมชน

2) ด้านสถานะเศรษฐกิจ ผู้วิจัยเห็นว่าควรส่งเสริมการอุดหนุนสินค้าจากชุมชนโดยให้สิทธิพิเศษโดยการสามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้ มีการประสานความร่วมมือกับโครงการบัตรสวัสดิการรัฐ และสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่มีความต้องการทำงานในชุมชน

3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่าควรส่งเสริมให้ชุมชนเน้นการใช้วัตถุดิบในชุมชนเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการวางแผนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกับภาครัฐ

2.1.2 กลไกการขับเคลื่อนภายใน

1) ด้านศักยภาพผู้บริหาร ผู้วิจัยเห็นว่าควรพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้ประกอบการแก่ผู้บริหารของกลุ่มผู้บริหาร และฝึกอบรมผู้บริหารให้มีความรู้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการแข่งขัน

2) ด้านความรู้ความสามารถและจำนวนของบุคลากร ผู้วิจัยเห็นว่าควรสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่มีความต้องการทำงานในชุมชน ปลุกฝังให้ทายาทต้องการสานต่อกิจการ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นใหม่ และภาครัฐควรมีการจัดการฝึกอบรมความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ

3) ด้านความเพียงพอของงบประมาณและความคล่องตัวในการใช้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนให้มีความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจ เพื่อขอสินเชื่อจากสถาบันทางการเงิน

รวมถึงการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ และประชาสัมพันธ์ให้แก่ชุมชนให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับการให้เงินทุนสนับสนุน ทั้งจากสถาบันทางการเงิน และหน่วยงานภาครัฐ

4) ด้านความพร้อมด้านสถานที่และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมของอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ให้มีความสามารถผลิตสินค้าได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น และส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานของสถานที่ที่ใช้ในการผลิต และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ให้มาตรฐาน อุตสาหกรรม และเป็นมาตรฐานสากล

2.2 แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน

2.2.1 ส่งเสริมและพัฒนากลไกโครงสร้างการดูดซับมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้กลับสู่ชุมชน เพื่อสร้างการเติบโตและการหมุนเวียนของเศรษฐกิจฐานราก ผ่านการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ สหกรณ์ ร้านค้าชุมชน วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจหรือกิจการเพื่อสังคม ที่ส่งเสริมการถือหุ้นโดยสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตกกลับสู่สมาชิก รวมทั้งการพัฒนาช่องทางและศูนย์กลางตลาดสินค้าชุมชน โดยครอบคลุมถึงช่องทางตลาดออนไลน์และช่องทางตลาดอื่น ๆ

2.2.2 ส่งเสริมให้มีความรู้ทางการเงินเพื่อสนับสนุนแหล่งทุนให้กับเศรษฐกิจชุมชน อาทิ ตลาดทุนในการทำหน้าที่เป็นกลไกในการจัดสรรทรัพยากรด้านเงินทุนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ระดมเงินทุนและผู้ลงทุน ผ่านเครื่องมือทางการเงินที่หลากหลายที่สามารถพัฒนาขึ้นให้มีความเหมาะสมกับความต้องการระดมทุนในจำนวน เงื่อนไขเวลา และต้นทุนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ระดมเงินทุนและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีกลไกการเปิดเผยข้อมูลและกลไกราคาที่สามารถช่วยให้ชุมชนสามารถระดมเงินทุนที่เหมาะสมกับความต้องการ พัฒนาระบบกำกับระบบมาตรฐานบัญชี การใช้รูปแบบสินเชื่อรูปแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมให้ธนาคารเฉพาะกิจที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถยกระดับเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนด้านเงินทุนและบริหารสภาพคล่อง

2.2.3 พัฒนากลไกการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ โดยการพัฒนาฐานข้อมูลที่ดินให้มีความครอบคลุมทั้งหมด โดยแยกตามประเภทการใช้ประโยชน์ผู้ครอบครองที่มีความทันสมัย โดยให้เป็นข้อมูลสาธารณะที่เปิดเผย และสามารถสืบค้นได้ พัฒนากลไกเพื่อทำหน้าที่รับ ผา่งที่ดินจากเอกชนและนำมาหมุนเวียนสร้างประโยชน์โดยให้ผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งปรับระบบการบริหารจัดการที่ดินของรัฐทั้งในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม และที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดผลผลิตภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สูงขึ้น

2.3 กระบวนการขับเคลื่อนศักยภาพของชุมชน

2.3.1 ด้านการวางแผนดำเนินงาน ควรส่งเสริมพัฒนาให้ชุมชนให้ความสำคัญกับการวางแผนดำเนินงานโดยมีการผนึกเชิงบังคับ ด้วยการให้ชุมชนมีการประชุมวางแผนการทำงาน โดยใช้เป็นเงื่อนไขในการของบประมาณกับภาครัฐ

2.3.2 ด้านการบริหารการตลาด ควรจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าแบบระยะยาวและมีความมั่นคงแก่ชุมชน ให้ความรู้ชุมชนให้มีความสามารถในการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและการวิเคราะห์ตลาด และปลูกฝังวิสาหกิจชุมชนให้มองการตลาดแบบก้าวหน้า

2.3.3 ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ภาครัฐควรให้ความรู้แก่ชุมชนในการบริหารจัดการวัตถุดิบสำหรับการผลิตให้เพียงพอ การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) ให้แก่สินค้ารวมถึงควรสนับสนุนพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงามและมีความดึงดูดใจแก่ผู้บริโภค

2.3.4 ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่าชุมชนควรสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ในส่วนของสำนักงานการเกษตรต้องติดตามกระบวนการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนอย่างใกล้ชิด มีการลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2.3.5 ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ผู้วิจัยเห็นว่าภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมความรู้ซึ่งกันและกัน รวมถึงควรให้ความรู้แก่ชุมชนในสื่อบันข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตสินค้า รวมถึงข้อมูลทางการตลาด โดยทำการจัดคอร์สการฝึกอบรมในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ จากสื่ออินเทอร์เน็ต

2.3.6 ด้านการจัดการการเงินและบัญชี ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้ความรู้แก่ชุมชนในการจัดการการเงินและการบัญชีโดยผสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และมีมาตรการให้ชุมชนต้องจัดทำบัญชีเพื่อแจ้งต่อสำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อเป็นการติดตามผลการดำเนินงาน และสร้างความโปร่งใสในการทำงานให้แก่ชุมชน

2.4 การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

2.4.1 ด้านประสิทธิภาพตามภารกิจของชุมชน จากผลการศึกษายังคงพบว่าชุมชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่ตำบลเนินศาลายังคงมีรายได้และสร้างกำไรที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกยังไม่มีรายได้ที่มั่นคง ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการสนับสนุนให้เกิดตลาด จัดหากลุ่มลูกค้าถาวรให้แก่ชุมชนให้สามารถขายสินค้าได้ตลอดทั้งปี พัฒนาการหาตลาดต่างประเทศเพื่อช่วยจำหน่ายสินค้าของชุมชนรวมถึงการพัฒนาสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน ให้เป็นที่ต้องการของตลาดด้วยอีกทางหนึ่งควบคู่กันไปและรวมกันสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างโอกาสสำหรับการขายสินค้า

2.4.2 ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ จากผลการศึกษายังคงพบว่าชุมชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่ตำบลเนินศาลานั้นยังคงผลิตสินค้า/บริการ โดยไม่ได้รับการรับรองคุณภาพ จากองค์กรระดับประเทศ รวมถึงยัง無法สร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการสนับสนุน และส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมการผลิต และจัดการการผลิตให้มีมาตรฐานและดำเนินการของเครื่องหมายรับรองมาตรฐานต่าง ๆ อาทิ เครื่องหมาย ออย., เครื่องหมายคลีนฟู้ดเกรด (Clean food good taste), เครื่องหมายฮาลาล (Halal) เป็นต้น เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สินค้าและบริการ นอกจากนี้ยังควรมีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้มีการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวให้แก่สินค้าและบริการ สร้างมูลค่าเพิ่ม

(Value added) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้โดดเด่นในตลาดสร้างความน่าสนใจ และดึงดูดผู้บริโภคให้มาซื้อสินค้าของชุมชน

2.4.3 ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน จากผลการศึกษายังคงพบว่าชุมชนในตำบลเนินชุมชนส่วนใหญ่นั้นยังคงมีข้อผิดพลาดทางกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ อาทิการมีวัตถุดิบเหลือเกินการผลิตทำให้เน่าเสีย ผลิตได้ไม่ตรงตามมาตรฐาน ไม่ตรงความต้องการของลูกค้า ฯลฯรวมถึงการไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนงานที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ทั้งยอดการขายสินค้า จำนวนผลิตสินค้าไม่เพียงพอ ฯลฯ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการสนับสนุน และส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเรียนรู้ถึงการเขียนแผนการตลาดให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง มีตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม มีการวางแผนปฏิบัติการ ทั้งทางด้านการผลิตการตลาดการบริหารสมาชิกและการจัดการงบประมาณสำหรับให้แต่ละวิสาหกิจชุมชนใช้เป็นแบบแผนให้สมาชิกได้ทำปฏิบัติตามให้บรรลุเป้าหมายองค์กร

2.5 ความมั่นคงของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง

2.5.1 ความมั่นคงทางด้านสังคม พบว่า คนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคี และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ มีการเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน ช่วยกันจัดกิจกรรมในชุมชน และคนในชุมชนยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในครอบครัวและในชุมชน มีการสืบทอดและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นภายในชุมชนโดยการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ

2.5.2 ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า การประกอบอาชีพของคนในชุมชนนั้นมีรายได้ที่ชัดเจน และเพียงพอต่อการดำรงชีวิต เนื่องจากมีต้นทุนอยู่ภายในชุมชนของตนเอง และภายในชุมชนยังมีการสร้างอาชีพเสริมให้กับชาวบ้านโดยการรวมกลุ่มกันในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริม โดยมีวัตถุประสงค์ให้ทุกครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนยังมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละครัวเรือน เพื่อให้ทุกครัวเรือนรับรู้การใช้จ่ายของตนเองสามารถทำให้ชุมชนรู้จักการประหยัดการออม นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการออมภายในชุมชน เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนและเยาวชนในชุมชนรู้จักการออมมีรายได้ไว้ใช้ในอนาคต

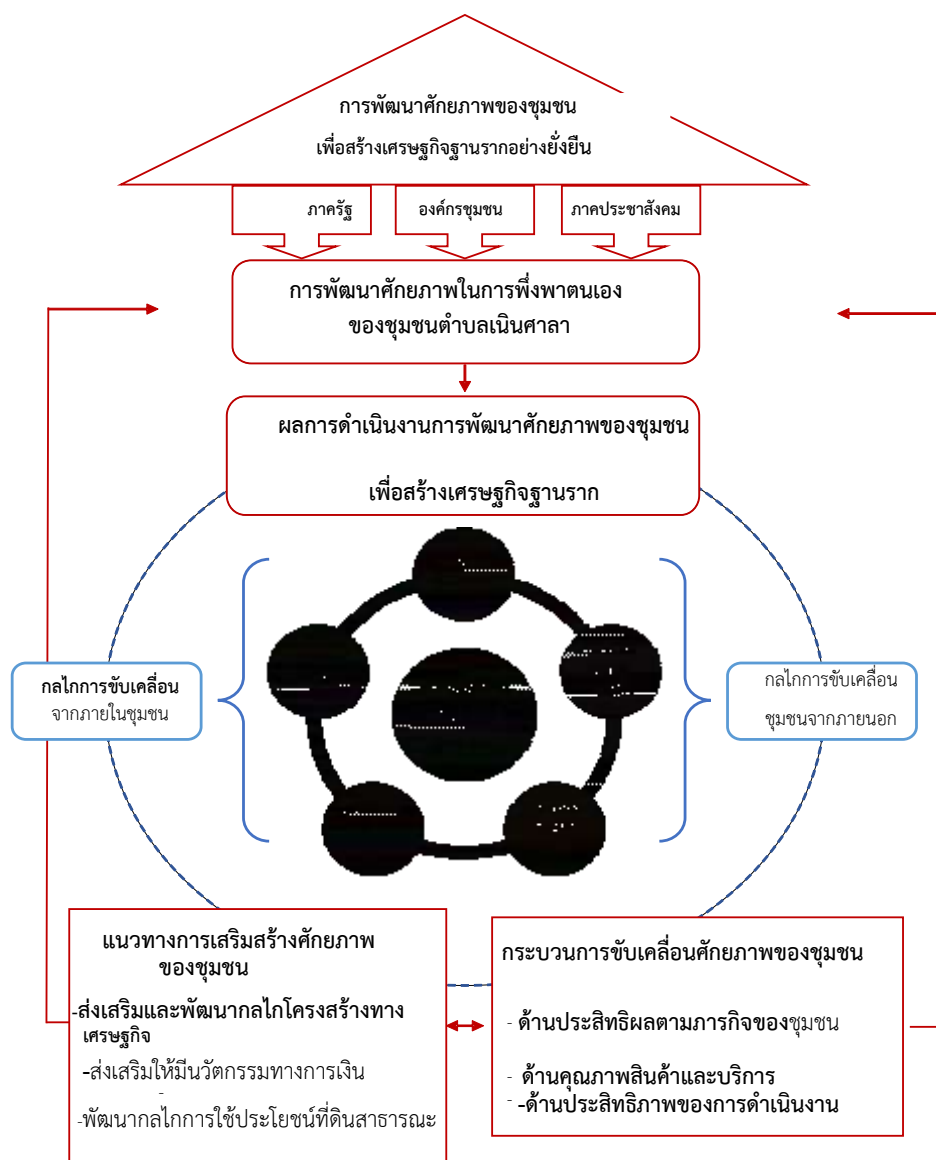
2.5.3 ความมั่นคงทางด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลเนินศาลา โดยการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน มีการคัดเลือกและจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนและจัดประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน มีการดำเนินการจัดการแก้ปัญหาาร่วมกัน เป็นการสร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญและผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการอบรมให้ความรู้หรือแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมให้ชุมชนรับทราบและเข้าใจถึงบทบาทของชุมชน เพื่อให้สามารถร่วมมือกันดำเนินการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น แนวทางการจัดการปัญหา และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน

2.5.4 ความมั่นคงทางด้านวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนตำบลเนินศาลานั้น ได้มีประเพณีที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นคือ การทำขนมจีนโบราณ และภายในชุมชนมีการส่งเสริมให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยการ

ให้เกษตรกรแลกเปลี่ยนผลิตผลกันเองโดยไม่ต้องใช้เงินซื้อ มีการช่วยเหลือกัน เป็นระบบเครือญาติ และมีการสืบทอดเยาวชนภายในหมู่บ้านให้รู้จักการเคารพผู้ที่มีอายุมากกว่า การทำการบ้านร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เยาวชนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รักใคร่สามัคคีกันภายในชุมชน

2.5.5 ความมั่นคงทางด้านจิตใจ พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผน และร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกันภายในชุมชน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจึงมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เนื่องจากมีความรักใคร่ สามัคคีกัน มีการเข้าวัดฟังธรรม และร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่วัดเป็นประจำ ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับสิ่งอบายมุข มีการใช้ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปลูกไว้ใช้ ปลูกไว้กิน ที่เหลือก็นำไปขาย

สรุป การพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานของสังคม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย จึงจำเป็นต้องช่วยกันสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับฐานรากของสังคมให้มุ่งสู่ชุมชนเข้มแข็งและอยู่เย็นเป็นสุข โดยต้องส่งเสริมให้ชุมชน/ท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยกระบวนการวางแผนการบริหารการพัฒนาและการวัดผลการพัฒนาด้วยตัวชี้วัดที่คนในชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้จัดการ เป็นผู้คิด เป็นผู้ทำ และเป็นผู้ใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนบนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อก้าวไปสู่ “เศรษฐกิจครัวเรือนที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

แผนภูมิภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ผลสรุปจากการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้นำประเด็นข้อค้นพบดังกล่าวมาทำการอภิปรายผลของการวิจัยดังนี้

1. โครงสร้างของชุมชน พบว่า ชุมชนตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ มีการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน มีการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองในการสร้างความสมดุลพร้อมรับต่อการ

เปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ทำให้คนในชุมชนมีรู้ที่หลากหลายที่เกิดจากการสัมผัสประสบการณ์ของแต่ละคนและคนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันจากการลงมือปฏิบัติร่วมกันและนำผลที่ได้ขึ้นมาเป็นบทเรียนและองค์ความรู้ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน รวมถึงการบริหารจัดการกลุ่มโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม โปร่งใสตรวจสอบได้ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร แบ่งปันซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรที่มีภายในชุมชนเป็นหลักในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของของ (Muangyai, A., 2016) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ 21” พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนาและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเองของครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถตอบสนองต่อการกระจายการพัฒนาได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง การพัฒนาจะต้องเน้นที่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงเป็นตัวขับเคลื่อนและเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panyanuwat et al. (2014) ที่พบว่าพัฒนาศักยภาพของชุมชนเป็นการพัฒนาและค้นหาจุดเด่นของชุมชนเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้เอื้อต่อการสร้างอาชีพ การจ้างงานและเอื้อให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และคุณค่าไปพร้อมๆ กัน เช่นเดียวกันกับ (Sriboonjit et al., 2008) ได้ทำโครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จากการวัดระดับความรู้และความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในทุกอาชีพยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน ประชาชนในภาคเกษตรมีความเข้าใจในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรม ประชาชนในภาคบริการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน และลูกจ้างภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะหลักการมีภูมิคุ้มกัน ส่วนประชาชนในภาคราชการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เมื่อศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทุกมิติ พบว่าประชาชนทั่วไปนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ประชาชนในภาคเกษตรนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง และประชาชนในภาคบริการ นำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลางโดยนำมาใช้มากในมิติด้านสังคมเช่นเดียวกัน สำหรับเจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรมนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง และประชาชนภาคราชการ นำมาประยุกต์ใช้ในระดับมากโดยนำมาใช้มากในมิติสังคมเช่นเดียวกัน

2. ศักยภาพของชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน พบว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนตำบลเนินศาลามีปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบผลสำเร็จในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนใน 4 ด้าน คือ 1) ศักยภาพด้านทรัพยากร ชุมชนมีการขับเคลื่อนการบริหารจัดการตนเองอย่างเหมาะสม เช่น การมีทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมและวิถีชุมชนที่ชุมชนมีความต้องการสร้างคุณค่า มูลค่า ควบคู่กับการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร โดยการมีต้นแบบในการศึกษาที่ขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น โครงการพัฒนาป่าต้นน้ำ ป่าชุมชน เป็นต้น

2) ศักยภาพด้านผู้นำและองค์กรชุมชน ชุมชนมีผู้นำองค์กรชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ และมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และประสานความร่วมมือในการจัดการในแง่การพัฒนาความพร้อมของชุมชนในด้านความรู้ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตนเอง รวมทั้งหาแนวทางส่งเสริมจากภายนอกชุมชน เช่น นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน การส่งเสริมภาคการตลาด การเชื่อมโยงแหล่งทุนจากภายนอก รวมทั้งการส่งเสริมด้านสินค้าออนไลน์ เป็นต้น 3) ศักยภาพด้านการจัดการตนเอง เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การทำกิจกรรม การติดตามประเมินผล การเรียนรู้และรับประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมถึงมีการกำหนดมีกฎเกณฑ์ กติการ่วมกันของคนในชุมชน จึงทำให้สามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้ เช่น การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านภายในชุมชน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มีหน้าที่ผิชอบดำเนินการโครงการ คณะผู้รับผิดชอบการเบิกจ่ายเงินและการทำบัญชีของกองทุน คณะผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อจัดจ้าง และคณะผู้รับผิดชอบการตรวจสอบและประเมินผลโครงการ นอกจากนี้กองทุนหมู่บ้านได้แต่งตั้งอาสาทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินโครงการให้หน่วยงานเป็นธรรม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ซึ่งสอดคล้องกับ (Natchapakpraphob, C., et al., 2015) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การบริหารงานกองทุนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่ (1) ผู้นำ คือ ประธาน รวมถึงคณะกรรมการต้องมีภาวะผู้นำ เป็นที่ยอมรับในเรื่องของความซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อให้สมาชิกได้เชื่อถือและเคารพ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุน (3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การพัฒนาความรู้ของคน เช่น ความรู้ด้านการบริหารจัดการกองทุนของผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกองทุน (4) การเข้าถึงข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล คือ สมาชิกสามารถรับรู้ข้อมูลของสถานภาพของกองทุน ทิศทางการดำเนินงานของกองทุน รวมถึงการตรวจสอบโดยสมาชิก และการตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐและคณะกรรมการเหนือระดับขึ้นไป 4) ศักยภาพด้านการประสานงานเครือข่าย แม้ชุมชนมีการรวมกันเป็นกลุ่มที่หลากหลาย องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ได้เป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ผลักดันการกำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชน และสร้างเสริมการจัดการมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการพัฒนาให้เป็นไปตามตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชน รวมถึงการแสวงหากลไกสนับสนุนจากภายนอก และการทำงานเป็นภาคีเครือข่ายในลักษณะการส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Mangkhang, et al., 2016) ที่กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนจะต้องให้พลังอำนาจกับชาวบ้านเป็นกลไกหลักในการพัฒนาความยั่งยืนเชิงพื้นที่ในการสนับสนุนเสริมสร้างศักยภาพเพื่อที่จะทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรชุมชน และเกิดสำนึกสาธารณะว่าได้รับประโยชน์จากการการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชนในรูปคณะทำงานของชุมชน องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2. การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชนให้เห็นถึงคุณค่าของความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน การจัดกิจกรรมที่ใช้ฐานองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนในมิติอื่นในพื้นที่ของตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

2. ควรมีการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ของชุมชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

References

- Yuyen, K. (2003). *The Dynamics of Baan-Pred-Nai Community under the Sufficiency Economy Concept*. Thesis Master Art (Community Development) . Graduate School: Thammasat University.
- Mangkhang, C., et al. (2016). *A study project of the royal project's knowledge transfer and capacity building for highland communities, Chiang Mai*: Highland Research and Development Institute (Public Organization).
- Muangyai, A. (2016). Development Approach to Enhancing the Potential of Community and Local in the Twenty-First Century. *Eau Heritage Journal Social Science and Humanity*, 6(3), 12-26.
- National Economic and Social Development Board, Council. (2015). *Development Plan of National Economy and Society*, Issue 12 (2017-2021) [Online]. Retrieved September 15, 2018 from www.nesdb.go.th.
- Natchapakpraphob, C., et al. (2015). The Guidelines for Sustainable Administration of Nation Village and urban Community fund: A Case study of Phetchabun Province, Thailand. *Journal of Modern Management*, 13(2), 93-101.
- Panyanuwat, A., et al. (2014). *Assessing the cost of administering the designated areas for sustainable*, Bangkok: Designated Areas for Sustainable Tourism Administration

(Public Organization).

Sornphaisan. (2017). *Pracharat for the people and for the state*. Manager Online. Retrieved June 9, 2019 from <https://mgronline.com/mualfund/detail/9580000106890>.

Sriboonjit, S. (2008). *The Comparative Assessment Project in the Public Dimension to Bring the Sufficiency Economy Philosophy*. Research Report. Chiangmai University. University.